

Pohyb(y) v Timaiovi (Platón) / Pohyb u Platóna / Čas před-světý v Timaiovi (Platón)

Platón (v Timaiovi) zná dva zdroje pohybu: jedním starým, původním, „archaickým“ zdrojem pohybu je beztvárý pohyb jako jedna z ARCHAI. Svět a všechno v něm pak vzniká činností demiurga, který je – právě jakožto aktivní ARCHÉ – druhým zdrojem pohybu. Přihlédneme-li však blíže, tj. jdeme-li dál než Platónův Timaios ve svém líčení, musíme nutně odlišit dvojí druh demiurgovy aktivity. Jeden druh, o kterém nám Timaios vypráví, spočívá v demiurgově otiskování ideí do beztvarého toku (čímž vznikají „eidola“, obrázky či odliky idejí); druhý, o kterém se Timaios přímo nezmiňuje, spočívá v jakési selekci těch idejí, které se hodí k určitému otisku či odlice v daném případě. Tuto selekci, která předpokládá jistou inteligenci a jisté vědění, musí demiurg provést ještě dříve, než se pustí do otiskování, a musí nepochybně jít také o jistou aktivitu, o jistý demiurgův výkon (neboť ideje nejsou ve své nehybnosti nikterak před-uspořádány takovým způsobem, aby se demiurgovy výkony mohly nějak zautomatizovat – pro každý vytvořený „otisk“ musí být přece nově vybírány a uspořádány). Tento takřka skrytý druh pohybu je předpokladem demiurgova otiskování ideí do beztvarosti pohybujícího se toku „prázdného“ dění, což znamená, že nemůže být jeho součástí ani složkou. Protože myšlenka na tento druh pohybu není ničím, co bychom museli k Timaiovu líčení nějak přidávat jako nějaký cizí prvek, nýbrž je – byť dost skrytě – obsaženo v jeho líčení samém, takže ji můžeme jen odhalit a výslovně tematizovat, můžeme tu vidět alespoň jakýsi náznak pojetí času, který není součástí světa a který nevzniká teprve se světem (a snad s ním ani nezaniká). I když v Timaiovi najdeme výslovnou formulaci myšlenky, že čas vznikl se světem, a to „podle vzoru věčné přirozenosti“, máme tu najednou čas, který do žádné FYSIS nemůže být zahrnut, protože každou FYSIS, každé FYEIN i FYEST^hAI nutně předchází. Jestliže ideje jakožto „vzory po všechny věky jsoucí“ zůstávají bez pohybu a beze změny, myšlenka s rozvahou a s vědomostmi pracujícího demiurga, který si připravuje sestavy idejí, vhodných k vytvoření toho či onoho otisku či odlitku, schopného samostatného, byť dočasného „bytí“, vede nutně k předpokladu jistého typu pohybu či změny, který není součástí stvořeného světa, a tím i k předpokladu času, který běží ještě před „stvořením“ onoho jiného času, vzniklého současně se světem.

(Písek, 050209-1.)